

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Papež Jan Pavel II. zemřel	2
Nový domov pro Tóru	3
Rozhovor Kde judaika voní	4–5
Úvod do židovské genealogie	9

■ Krátce

Dlouhá desetiletí nebylo z politických důvodů „židovství“ v kurzu a vydavatelská politika se této politické averzi přizpůsobila. O několik existujících titulů (Židovskou Prahu od Rybára, Pražské ghetto či publikaci Židovské hřbitovy) se lidé obrazně prali a my je nestačili prodávat.

PhDr. Martin Krajíček

Jakmile se MAISELBLATT objevil, mezi lidmi začaly o něm a o motivech jeho vydávání kolovat nejrůznější informace a fámy. Jak to bylo doopravdy a informace od pramene nám proto poskytne Aaron Jan Günsberger, který se přihlásil k redaktorské a vydavatelské odpovědnosti.

Milan Kalina

Při pohledu na dnešní maturanty nevidím žádný rozdíl. Tato generace není ani horší, ale ani lepší. Je stejná. Tihle studenti jsou v první generaci po pádu totality a mají mnohem větší prostor pro výběr jako takový. Je otázka, zda na „dobrý výběr“ budou mít čas, chuť a trpělivost...

Fero Bányai

KDE JUDAIKA VONÍ

Rozhovor s PhDr. Martinem Krajíčkem a Janem Besedou
– čtěte na straně 4

PAPEŽ JAN PAVEL II. ZEMŘEL

Ještě před několika dny přinášely zpravodajské kamery záběry starého muže v okně římské nemocnice Gemelli. Těžce nemocný papež Jan Pavel II bojoval do poslední chvíle se svou nemocí a odmítal se vzdát svého apoštolského úřadu. Sloužit křesťanské obci a celé církvi až do konce považoval za svou samozřejmou pastýřskou povinnost.

V sobotu 2. dubna v 21.37 hod., o svátku Boží milosti, vydechl papež ve věku 84 let naposledy. Tímto okamžikem byl ukončen třetí nejdelší pontifikát v dvoutisíciletých dějinách katolické církve. V pořadí 264. papež si svým celoživotním dílem a statečnými postoji vysloužil úctu nejen miliardy katolíků, ale byl respektován a uznáván i ostatními církvemi, a také světskou veřejností.

Jaký byl papež jako člověk a jaký byl jeho dlouhý pontifikát? Od okamžiku, kdy 16. října 1978 oznámil bílý kouř nad Sixtinskou kaplí jeho zvolení, bylo jasné, že nastává historicky mimořádná událost nejen pro katolickou církev, ale že tato volba podstatně ovlivní i evropské politické klima. Poprvé od roku 1523 byl zvolen kardinál, kněz nepocházející z Itálie. A poprvé byl do nejvyšší církevní funkce zvolen příslušník slovanského národa. K tomu všemu pocházel zvolený papež z opačné strany železné opony, ze země znásilněné sovětským komunismem. A tak od počátku pontifikátu kardinála Karola Wojtyły bylo patrné, že církev i svět může očekávat mnoho nového a že překvapivé změny na sebe nenechají dlouho čekat.

Karol Josef Wojtyła se narodil 18. 5. 1920 v malém provinčním městečku Wadowice, které leží nedaleko historického Krakova kam v osmnácti letech přichází na Jagellonskou univerzitu studovat polštinu. Tam také píše své první básně a divadelní hry. V roce 1942 vstupuje do tajného semináře, ihned po válce studuje v Římě, v letech 1949 – 51 je v Krakově

Dvanáctiletý Karol Wojtyła

ském kostele sv. Floriána. V roce 1958 je jmenován biskupem a o šest let později arcibiskupem. Po 14 letech odjíždí jako kardinál do Říma, aby se po smrti papeže Jana Pavla I. zúčastnil volby nové hlavy církve. Ale stalo se co nikdo nečekal. Do rodného Polska se jako Karol Wojtyła už nikdy nevrátil. Domů však přece jen přijel. Psal se rok 1979 a 3,5 milionů nadšených Poláků vítalo svého rodáka – papeže Jana Pavla II. – na slavné mariánské pouti – v Jasné Hoře v Čenstochové. Papeže nenáviděli především komunisté, kterým velmi vadilo, že obrovskou úctou a autoritou, které se v Polsku těšil, dal zcela do služeb komunistické opozice. Při prvé návštěvě Polska se jeho slova k milionům naslouchajících: „Postavte se na nohy, nebojte se otevřít hranice svých států...“ stala mocnou oporou formující se opozice. O několik měsíců později začnou stávkou, zrodí se první svobodné odbory, na scénu přichází Lech Walenca...

Ale nebylo to jen Polsko, kterému papež věnoval pozornost. Jak mu jen jeho povinnosti dovolily, odjížděl na dlouhé zahraniční cesty. Navštívil prakticky všechny země Evropy (jen u nás byl třikrát), uvítaly jej miliony věřících v USA, Číně, Filipínách, Jižní Americe, ale také v Japonsku, kde u hirošimského památníku prohlásil: „Bůh nesmí sloužit jako rukojmí lidským ambicím“. Velkou symbolickou hodnotu měla jeho cesta do Svaté země. Navštívil Izrael a řekl, že z teologického hlediska je antisemitismus neopodstatněný. Papež se dokázal postavit čestně i k velmi stinným stránkám historie katolické církve a omluvit se nekatolíkům za vše zlé, co jim bylo ze

Bolest světa byla i jeho bolestí...

strany netolerantní církve v minulosti činně. Odsoudil i minulý vztah církve k Židům, byl prvním papežem v historii vůbec, který navštívil římskou synagogu. Mezi jeho nejdůvěrnější přátele patřil Žid Jerzy Kluger. Právě jeho zásluhou byly mezi Vatikánem a Izraelem navázány první diplomatické vztahy. I svatořečení karmelitánky Edity Steinové, která měla židovský původ a zahynula v roce 1942 v Osvětimi, ilustruje papežův vztah k židovství. Je ještě v dobré paměti jeho poselství, které v lednu tohoto roku zaslal u příležitosti šedesátého výročí osvobození táborů v Auschwitzu a v Birkenau, ve kterém připomněl, že jak židovství, tak i křesťanství bere svůj počátek od Abraháma, který je naším společným otcem.

Jaký tedy vlastně byl? Vyčerpávající zhodnocení bude úkolem desítek historiků, kteří

Omlouváme se čtenářům Nachmanidovy disputace, že vzhledem k zařazení aktuálního článku najdou pokračování seriálu v příštím čísle.

► pokračování na straně 13

NOVÝ DOMOV PRO TÓRU

Díky letošnímu převodu peněz ze Židovského muzea Praha na mimopražské Židovské obce může i děčínská obec dokončit některé své dlouholeté plány. Kromě završení rekonstrukčních a restaurátorských prací na objektu děčínské synagogy může být mnohaleté úsilí korunováno „příchodem“ Tóry do prostoru, kde mnoho desetiletí scházela.

Ke „krásnému nádraží bez kolejí“, tak lze s nadsázkou přirovnat současný stav děčínské synagogy. Po mnoha letech usilovného snažení upravit synagogu do slušného stavu, nastala doba, kdy děčínská obec chce vrátit synagoze její původní smysl.

Po neúspěšné snaze získat pro obec vhodný svitek Tóry z pražské ŽO nebo z ŽMP, přišla do Děčína nabídka předání jedné z Tór od přátelské ostravské ŽO. Proto se delegace členů děčínské obce s předsedou Vladimírem Poskočilem vydala v neděli 6. března na návštěvu ostravské obce. Po milém přijetí měli zástupci děčínské kile možnost prohlédnout si celý objekt ostravské ŽO, náboženskou knihovnu i modlitebnu s uloženými svitky Tór. Svitek, který ostravská obec pro Děčín připravila je asi 130 let starý a velmi zachovalý. Předběžnou kontrolu stavu a rituální způsobilosti provedl pan Achab Haidler. Konečný verdikt o její náboženské využitelnosti však bude mít až děčínský rabín Ronald Hoffberg, který ji v nejbližších dnech pečlivě prohlédne. Nádvkem dostali děčínská od předsedy

Achab Haidler nad darovanou Tórou

spolupracovat na vyhledání vhodného aronu v muzejním depozitáři, pro uložení Tóry v Děčíně. A pokud se nepodaří vhodný nalézt, pomůže s realizací úprav výklenku v děčínské synagoze. Ředitel muzea, pan Leo Pavlát, vyhověl žádosti ŽO v Děčíně a přislíbil uvolnit, ve spolupráci se sbírkovým oddělením, vhodné koruny, štít, ukazovátka a oponu...

Zdá se tedy, že se ještě letos dočkáme slavnostního vnesení Tóry do děčínské synagogy, a že „v nádraží budou znovu koleje“.

► Text a foto: Michal Spevák

Vladimír Poskočil, předseda ŽO v Děčíně a Petr Bachrach, předseda ŽO v Ostravě si prohlížejí s Achabem Haidlerem (vpravo) svitek Tóry.

ŽO v Ostravě, pana Petra Bachracha, i saténový pláštík z dvacátých let minulého století a několik náboženských knih, jako základ pro budování vlastní náboženské knihovny v Děčíně.

Tato snaha děčínské obce našla i velkou podporu u ŽMP. Pan Arno Pařík bude

Vladimír Poskočil, předseda ŽO v Děčíně, jménem svým i jménem celé obce tímto děkuje panu Petru Bachrachovi, celé ŽO v Ostravě a všem, kdo nám pomohli, pomáhají a budou pomáhat v našem snažení.

Program Bejt Simcha DUBEN / KVĚTEN 2005

16. dubna v 10.00

Sobotní bohoslužba s rabi Hoffbergem

21. dubna od 18.00

Úklid chamecu v Bejt Simcha

22. dubna

Kabalat Šabat s Mišou Kapustinem, rabínským studentem z Leo Beck College

23. dubna v 19.30

Havdala a Pesachový Seder v Mánesu s Mišou Kapustinem

29. dubna v 19.00

Přednáška Mgr. Seidlové: Kantor Blum

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin; pokud je na programu i přednáška, následuje vždy po skončení bohoslužby, od 19 hodin

HODINY PRO VEŘEJNOST

až do odvolání
jen po předchozí domluvě
Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 222 251 641

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

www.bejtsimcha.cz

KDE JUDAIKA VONÍ...

V Široké ulici č. 7 – v samém srdci bývalého Židovského města pražského - se několik metrů od Klausovy synagogy nachází malý antikvariát. Od ostatních pražských i jiných českých obchodů se starými knížkami se odlišuje svým speciálním zaměřením. Je to jediný obchod v republice, který se cíleně zabývá koupí a prodejem knih, grafik, fotografií a různých písemností se židovskou tematikou včetně odborné literatury z humanitních oborů.

Pokud s rozhodnete vejít, pak vězte, že se stanete svědky rituálu. Ihned za dveřmi vás obklopí příjemná vůně, která je každým dalším krokem silnější a mámivější. Sestupujete z přízemí do jakéhosi suterénu a vonný kouř – onen magický symbol spojení nebe a země i ducha a hmoty – ovíví regály s knihami, míří ke klenbě a tam se kdesi ztrácí. Za psacím stolem – chcete-li obětíštěm – nacházíme majitele PhDr. Martina Krajíčka a Jana Besedu. Oba zapálenými dýmkami usilují o rituální zpřítomnění principu vzájemnosti nejen mezi sebou navzájem, ale hlavně mezi sebou a zákazníky.

„Vlastně to všechno začalo v legendárním antikvariátu v Dlážděné ulici, kde jsme oba pracovali ještě před revolucí“, říká dr. Krajíček a pokračuje. „Po převratu se musel antikvariát stěhovat a my jsme dostali zajímavou nabídku od židovské obce, abychom ve volném přízemí domu, patřícího pohřebnímu bratrstvu Chevra Kadiša, zřídili antikvariát specializovaný na judaika. Nabídka nás oslovila a od jara roku 1991 zde prodáváme. Začátek byl hektický, zájem o judaika velký, ale zboží mnoho nebylo. Dlouhá desetiletí nebylo z politických důvodů „židovství“ v kurzu a vydavatelská politika se této politické averzi přizpůsobila. O několik existujících titulů (Židovskou Prahu od Rybára, Pražské ghetto či publikaci Židovské hřbitovy) se lidé obrazně prali a my je nestačili prodávat. Dnes už je situace jiná a tzv. judaika se vydávají v desítkách nakladatelství, kde už počet titulů jde do stovek. Vedle antikvárních knih jsme se rozhodli prodávat i veškerou novou produkci a tak vlastně fungujeme v dvojí roli – prodáme antikvární produkci, ale máme také knihkupectví s veškerým současným vydávaným sortimentem publikací židovských autorů nebo knih se židovskou tematikou. V tomto ohledu máme jistě tu největší a nejkompletnější nabídku v Praze.

Kdo prodává židovské knížky by měl umět hebrejsky...

„To jsem považoval od samého začátku za nezbytnost a proto jsem se tehdy přihlásil do pravděpodobně prvního porevolučního kurzu hebrejštiny, kde vyučovala paní Sheer, manželka tehdejšího izraelského ambasadora v ČSR. Po dvou letech jsem toho ale musel nechat, práce bylo moc a času málo. Obchodu se tehdy náramně dařilo ale po sedmi, jak říkám, „tučných“

letech se začaly poměry zhoršovat a dnes jsme na konci dalších sedmi let, které zas můžeme nazvat „hubenými“. Fungují-li tyto biblické periody, pak můžeme do příštího roku hledět - slovy vládních ekonomů - s mírným optimismem. Když začalo být v obchodě volněji, vrátil jsem se opět k studiu hebrejštiny a dnes už zvládám četbu hebrejských originálů. Postupně, jak se má znalost jazyka zlepšuje, zjevuje se i krása originálních textů, kterou žádný překlad nemůže zcela vyjádřit. A to mi dělá velkou radost a pomáhá mi to i v mém osobním sebeuvědomění.“

Jan Beseda a PhDr. Martin Krajíček před svým knižním svatostánkem

Četl jsem kdesi zajímavou definici kdo je a kdo není Žid. Podle ní je Žid ten, kdo si vždycky najde čas na čtení. Ten, kdo ho nemá prostě není Žid. Vždyť umět číst je jednou z hlavních povinností Žida. Denně číst je dokonce náboženská povinnost...

„Je to vtipná definice, která ukazuje jak je vzdělání pro Židy důležité. Do našeho antikvariátu ovšem chodí i nežidé, kteří se často snaží získat informace o židovství

a jsou třeba přesvědčeni, že Talmud je židovská bible. Pak je ovšem zapotřebí trpělivě vysvětlovat, že Talmud není bible, není to ani Starý zákon. Je to kniha, kterou nelze „číst“, kterou je nutno studovat. Většinou jsou překvapeni, když se dozvědí, že Talmud je monumentální kompendium šedesáti tří knih, které obsahují teologické, právní, filosofické, zdravotní, morální a jiná naučení. Vedle toho ovšem obsahují i nesčetné množství aforismů a dokonce i anekdot...
Nemyslíte si, že zájem o židovství byl tak trochu módou, že v určité době patřilo k „dobrému tónu“ se židovstvím koketovat?

„Nesporně ano. Za totality si mnoho lidí uvědomovalo, že církve jsou svou duchovní podstatou na opačné straně než komunistický režim a proto mnoho, převážně mladých lidí projevovalo zájem o církve, resp. náboženství jako takové. Do toho samozřejmě spadá i zájem o židovství. I když zde hraje roli také to, že bývalý režim se snažil veškeré povědomí o židovství potlačovat an sích a všemožně minimalizovat.

I to, že neznámé a tajemné svou podstatou vždy přitahovalo. Tyto vnější důvody však listopadovou revolucí pominuly a dnes se lidé o židovství zajímají jen pokud je k tomu vede jejich vnitřní zájem či přesvědčení.“

Židovské město je plné cizích turistů, jaké jsou s nimi zkušenosti?

„Nejrůznější. Většina z těch, kteří přijíždějí ze zámoří, jsou bývalí židovští přistěhovanci z Evropy nebo jejich potomci. ▶

► Ti chtějí jakýsi hmatatelný důkaz kontinuity se svým bývalým životem ve staré Evropě. Kupují sto let staré ohmatané knížky, kde není ani tak důležité zda se jedná o modlitby, díla světská nebo součást talmudského kompendia. Pro mnohé je důležitější, že v ruce drží předmět, kterého se dotýkaly ruce zemřelých souvěrců a možná i jejich vlastních předků. Taková knížka nebo stará grafika dostává za oceánem zcela nový, jiný duchovní rozměr. Občas se ale také pobavíme. Byl zde Američan, který projevil vážný zájem o studium češtiny. Své rozhodnutí zdůvodňoval tím, že chce číst slavného Kafku v originále...“

Během našeho rozhovoru váš kolega několikrát cosi vysvětloval návštěvníkům na plánu Prahy. Na co se ptali?

„Lidé sem přicházejí a ptají se úplně na všechno. Hledají synagogy, shání Golema, informují se na košer restaurace, zajímají je synagogy, muzea a samozřejmě i hřbitov. Dotazy týkající se Franze Kafky ani nelze spočítat. Kdybychom za každou informaci dostávali deset korun, mohli jsme

odkud měli pocházet její prarodiče. Nikdo jí během její návštěvy v Praze nepomohl a hledání už vzdala. Smutně si nám postě-

Titulní list s mědirytinou biblického výjevu

žovala a nám se povedlo zjistit správné jméno vesnice a její nynější český název. Ta paní se tam rozjela, všechno si prohlédla, našla a objevila i v okolí hřbitov se svými předky. Za týden se šťastná vrátila a dojemně děkovala. Pro ni to bylo vyvrcholení její návštěvy v Evropě a pro nás radost, že jsme mohli pomoci...“

Prohlížím si vystavená judaika a napadá mne, že zde vlastně chybí pompézní, drahé a zdobné knižní vazby. Většina svazků je vázána v obyčejné hnědé kůži...

„Určitým vysvětlením může být to, že Židé byli s těmito knihami v každodenním běžném kontaktu. Modlili se z nich a studovali je, knihy pro ně byly prostředkem, nikoliv atraktivním materiálem k zaplnění reprezentační knihovny. Těchto svazků se dotýkaly ruce věřících Židů a jsem přesvědčen, že stále obsahují jakousi pozitivní energii. To ‚krásné‘ je

jem o knihy tištěné v jidiš. Vykupujeme také obrazy, kresby a rytiny se židovskými motivy nebo díla židovských autorů. Zajímají nás tematické fotografie, korespondence, plakáty, pohlednice. Pokud někdo vlastní takové věci a sám není schopen určit jejich původ, rád se takovému zákazníkovi budeme věnovat a poradíme mu. Za vše můžeme ihned zaplatit, v úvahu přichází i možnost komisního prodeje.“

Kdosi mne upozornil, že ctihodný dr. Krajčíček, podobně jako Jekyll a Hyde, vede dvojí život. Přes den věnuje svou odbornou péči starým foliantům a večer se proměňuje v rádícího roquera. Předpokládám, že se jedná o pomluvu?

„Zdá se, že je vše prozrazeno. Ano, je tomu tak. Už dlouhá léta se vážně věnuji nevážené muzice jako kytarista a dokonce i zpěvák. Má kapela se jmenuje ‚Nahoru po schodišti dolů – band‘ a hrajeme takový rock s typicky českými kořeny – i obsazení ledacos napovídá - máme i harmoniku, klarinet, saxofon. To, že před angloamerickými hudebními podněty preferujeme české hudební asociace, má svůj půvab a tento styl si vybudoval i své posluchače. A pro ně nyní chystáme v pořadí už čtvrté CD. Lze nás nalézt v klubu VAGON v Metru na Národní třídě, ale jezdíme i po republice a hrajeme občas i na židovské obci v Praze. „

TECHNICKÁ POZNÁMKA:

Pánové Krajčíček & Beseda jsou vlastenci a v ústech drtí výrobky věhlasných českých dýmkařů Kršky a Jirsy. Nicméně se také cítí jako Evropané, a proto kouří lahodný dánský tabák ALSBO BLACK.

► Text: Milan KALINA

► Foto: Jiří HODAC

Z bohaté nabídky...

MACHZOR	– modlitby na Roš hašana, M. I. Landau, Praha 1834
MACHZOR	– modlitby na Sukot, M. I. Landau, Praha 1834
MACHZOR	– modlitby na Sukot, M. I. Landau, Praha 1847
MACHZOR	– modlitby na Pesach, M. Stern, Wien 1844
TANACH	– IZAJÁŠ, Anton Schmied, Wien 1836
Francisci ZELENY	– INSTITUTIONES LINGUE SANCTAE, Pragae 1756
SEFER JESAIA	– Targum Aškenazit, Biur Piruš Raši, Wien
MISCHNAIOTH	– Seder kodašim im piruš ha eteka Aškenazit, Anton Schmied, Wien 1835
EZECHIEL	– Anton Schmied, Wien 1835
SAMUEL	– Anton Schmied, Wien 1839
MIŠNA	– Seder Tohorot Tosafot Jom Tov, Sulzbach 1751

si za ta léta postavit dům u moře. Víte, antikvariát a knihkupectví je něco víc než obyčejný obchod. Je to kulturní instituce a v našem případě je navíc umístěna v tak turisticky exponovaném, citlivém místě pražského židovského města. Takže fungujeme i jako informační služba, máme mapy, ukážeme lidem cestu, poradíme kde mohou nakoupit a co by měli určitě vidět. I když ti lidé žádné knížky nekoupí, přesto nás těší, že můžeme vyhovět a pomoci. Vzpomínáme si, jak sem přišla jedna Američanka, která měla na papírku zkomolené německé jméno jakési vesničky za Jičínem

ukryto v jejich obsahu a nemusí být ‚inzerováno‘ vzácnou vazbou.“

Chcete-li prodávat, musíte také zboží vykupovat. O co všechno máte zájem?

„Především o veškerou starou i novější literaturu týkající se židovství. Takové knihy vykupujeme v hebrejštině, němčině, angličtině, češtině, ale samozřejmě i v ostatních jazycích. Máme eminentní zá-

První stránky bývalých ozdobených hodnotnou rytinou

LESK A BÍDA LAUDEROVÝCH ŠKOL

Redakce MASKILu se pravidelně každý měsíc věnuje monitorování konfliktních situací v Lauderových školách. Chceme tím pomoci rodičům, žákům, studentům, pedagogickému sboru a v neposlední řadě i Židovské obci v Praze, aby se urychleně přikročilo k nutným personálním změnám. Ty by měly zaručit, že se Lauderovy školy opět stanou institucí, kde kompetentní vedení vrátí do školy ztracenou atmosféru vzájemné důvěry, kde odborně i morálně zdatní učitelé budou požívat přirozenou autoritu a kde vztahy mezi žáky a učiteli budou vykazovat partnerské, neformální vztahy, tak potřebné pro školu tohoto typu. Výsledkem by mělo být, že všichni budou cítit hrdost nad svojí příslušností k této jedinečné škole v České republice.

Po celý rok jsme dostávali ze strany rodičů i studentů stížnosti na zhoršující se poměry. Týkaly se personálních změn, nedostatečné kvalifikace některých pedagogů, zmatků ve výuce hebrejštiny, problémů okolo židovské výchovy, atd., atd. K těmto vážným nedostatkům „přišpendlilo“ dnešní vedení školy další znamenitý kousek, tentokrát z oblasti společenské...

MATURITNÍ PLES

Je desátého března večer a v nabitém sále klubu ROXY začíná maturitní ples Gymnázia Or Chadaš. Jako tradičně se začíná imatrikulací studentů I. ročníku, po které má následovat klasické „šerpování“ letošních maturantů. Moderátor představuje jednotlivé studenty a místo složitě charakteristiky vtipně uvádí počet omluvených i neomluvených hodin za celkovou dobu jejich studia. Za jeho zády – na velké

promítací ploše – se zatím střídají fotografie maturantů od jejich narození až po dnešní dny. Když všech patnáct oslavenců opustilo zákulisí klubu a shromáždilo se v sále, přichází jejich třídní profesorka Věra Vorlová, aby jim navlékla šerpu. Následuje slavnostní přípitek, gratulace a fotografování. O chvíli později přší mince do nastavené plachty a moderátor povzbuzuje všechny návštěvníky plesu k maximální štědrosti. Klasická část večera končí a první tóny hudby ohlašují začátek tance. Po reprodukované hudbě přichází ke slovu živá klezmerová kapela „Klec“, ve které hraje na klarinet bývalý student gymnázia Elmar Tausinger. V mžiku je parket plný a začíná zábava. Studentské aranžmá plesu bylo výborné, zábava vkusná a hudba vyhovovala i starším hostům...

Nicméně přece jen došlo k něčemu, co zřejmě nemá v dějinách pražských maturitních plesů obdobu. Během celé úvodní části nevystoupil nikdo z vedení školy, aby pronesl několik vět, povzbudil studenty

a popřál jim úspěšnou maturitu. Dočasně zastupující ředitelka školy Mgr. Eva Nováková, která je též poslankyní parlamentu ČR, byla v rámci svého členství v stálé delegaci shromáždění ZEU na jejím jarním zasedání v Bruselu. Zástupkyně ředitelky, dr. Dvořáková, byla sice v sále přítomna, ale neřekla studentům ani slovo. Ti pak sobě vyvolali na pódium pana Romana Kozla, který je členem ochranky gymnázia a který jim celou dobu studia všemožně pomáhal a pomohl i s přípravou plesu. Stal se tak paradoxně jediným zástupcem školy, který se mezi studenty na jejich přání objevil. Co k tomu říci? Chápeme, že poslanec má mnoho politických i jiných povinností a jejich plnění považujeme za samozřejmé. Nechápeme však, že osoba politicky angažovaná, za jakou se poslankyně Nováková považuje, se již devět měsíců usilovně drží své funkce ve škole, na kterou zcela evidentně nemá potřebný čas. Do školy chodí jednou týdně na pár hodin. A to je vzhledem k rozsáhlé agendě dvou škol zcela nedostatečné. Nevíme jaké po-

kyny své zástupkyni stran plesu dala, známe jen výsledek, který je ostudou, a který jen otevřeně ilustruje jejich skutečný nezáměr o školu jako takovou. Obě tak prokázaly absenci toho, co nám rodiče pod pojmem Kinderstube vštěpovali. Studenti, jejich rodiče i hosté tuto neobvyklou neomalenost okomentovali po svém, ale nenechali si tím zkazit náladu a maturitní ples se navzdory vedení školy povedl.

MINIANKETA MASKILU

Využili jsme krátkých přestávek mezi značnými porcemi decibelů, abychom položili několika studentům otázku, zda by s dnešními zkušenostmi ze školy opět volili studium na Gymnázium Or Chadaš.

ELMAR TAUSINGER

(Student, který odešel ve III. ročníku na jinou školu a dnes byl hostem svých bývalých spolužáků.)

„Určitě ano. Už kvůli kolektivu studentů i profesorů. Tím ovšem míním kolektiv profesorů, který tam byl v době, kdy jsem do gymnázia nastupoval. Ze školy si především přináším vděk za jejich osobní přístup, který měli ke každému studentovi a celkovou péči, kterou nám věnovali. Všechno ostatní, co bych chtěl dodat, by bylo asi silně nostalgické...“

► KRYŠTOF KREJČA

„Kdybych věděl o této škole to, co vím nyní, asi bych tam nevstoupil. Důvodem je to, že se tam dějí nepěkné věci. Ze školy si přináším smíšené pocity a jistě zanevření na Židovskou obec.“

Důvodem jsou personální změny a to vše kolem ...“

ANTONÍN STRÍŽEK

„Ne fakt nikdy, (smích) určitě nikdy! Ptáte se proč? Zjistil jsem, že je to úplně šílená škola, to co se tam děje jsem fakt nečekal. Všechno bylo O.K. do doby, než odešli ti učitelé, kteří tady byli. Do té doby to šlo, ale to co je ve škole teď, je úplně šílené.“

Skoro nic neděláme, do školy chodíme tak na dvě hodiny denně, maximálně... Odnáším si dobrý pocit z dobrého kolektivu, v některých školách dávají přednost studiu, tady šlo to studium skoro do háje, ale přesto jsme se nakonec něco naučili, nemyslím teď studijní látku, ale spíše životní postoje, prožili jsme stávkou, něco jsme podporovali, naučili jsme se takové spíše praktické věci...“

MAX HOFFMEISTER

„Ne! Protože mi jde o celkový přístup ke studiu a výsledek by pak neodpovídal představám. Když se někde mění vedení a učitelský sbor – tak často jako k tomu docházelo u nás – pak ta škola nemůže mít potřebný punc spolehlivosti. Lauderova škola

se mi líbí, ale kvalita profesorů nyní neodpovídá současným požadavkům. Problém vidím jednoznačně v personálních změnách. A co si ze školy odnáším? Dobrá přátelství!“

TEREZA KOVÁŘOVÁ

„Určitě ano. Získala jsem tady spoustu dobrých věcí, který jsou super, ale zažila i ty špatný, ale těch dobrých je víc. Ano, šla bych sem znovu. Co si odnáším? Hodně mi dala výuka

hebrejštiny a židovské výchovy, ale i ostatní předměty. Jsem tady fakt ráda. Nyní dokážu s lidmi mluvit o tom, že jsem Židovka, mohu s nimi mluvit o židovství a o věcech, které teď nemohu v rychlosti popsat, ale jsou pro mne osobně důležité. Jsem ráda, že jsem tady a kdybych měla opět tu šanci sem jít, tak bych šla...“

VÁCLAV FRÝDL

„Zažil jsem na škole hromadu situací, kdy jsem chtěl odejít – ale mít tu kouzelnou možnost moci si znovu vybírat střední školu – vybral bych přesto opět Or Chadaš. Pokud bych měl shrnout celé čtyři roky, řekl bych, že mi škola více dala než vzala. Budoucí čtvrtáci budou mít na tuto otázku ale určitě už jinou odpověď. Ze školy si odnáším báječná přátelství nejen se svými spolužáky, ale i s některými profesory a lidmi ze školy...“

ROMAN KOZEL

Je muž, který má v popisu práce ochranu školy, ale který dobrovolně pomáhá a účastní se školních i mimoškolních akcí žáků i studentů. Dnešní maturanty

ranty za čtyři roky důvěrně poznal. Otázka zní:

Jací ti studenti jsou?

„Vynikající! Jsou to vynikající děti. Mám s nimi ty nejlepší zkušenosti. Chovám se k nim naprosto normálně, občas jim pomůžu, ale to je všechno. Nic mimořádného nedělám. Naopak jsem na ně občas i zlejl!“

Uvědomuješ si, že jsi byl dnes večer jediný reprezentant školy, kterého si studenti vymohli k sobě na podium?

„Chápu to jako jejich vděk, že jsem jim pomohl ten ples připravit a také, že se za ty čtyři roky dobře známe. Byl jsem z toho na rozpacích, byl jsem dojat...“

Na plesu se také objevil vrchní pražský a zemský rabín Karol Sidon. Když jsem jej po chvíli hledal, abych mu položil otázku, byl již pryč. Předseda Židovské obce v Praze však takové štěstí neměl a mému mikrofonu neunikl.

Co cítíš při pohledu na dnešní maturanty, jsou lepší než jsme byli my?

FERO BÁNYAI

„Nevidím žádný rozdíl. Tato generace není ani horší, ale ani lepší. Je stejná. Jde spíše o individuální pohled. Někdo bude samozřejmě lepší a někdo naopak. Žádný velký skok zde nevidím, necítím se totiž vůbec tak starý, abych nějaké ‚skoky‘ vnímal. Tihle studenti jsou v první generaci po pádu totality a mají mnohem větší prostor pro výběr jako takový. Je otázka zda na ‚dobrý výběr‘ budou mít čas, chuť a trpělivost...“

A tak MASKIL přeje té báječné partě mladých lidí ze IV. ročníku židovského Gymnázia OR Chadaš, aby v pohodě složili zkoušku dospělosti, aby uspěli u přijímaček na vybrané vysoké školy a také, aby jim co nejdéle vydržela přátelství na této škole uzavřená.

► kamil

Foto: Johana STRÍŽKOVÁ

BEJT OLAM

3. část

- Pohřbívání v židovské tradici

Židovské hřbitovy v českých zemích

V Čechách a na Moravě je přibližně 350 židovských hřbitovů. Tzv. Starý židovský hřbitov v Praze - Josefově je třetím doloženým židovským pohřebišťem v Praze. Nejstarší byl malostranský hřbitov, který je datován do 11. století a zanikl beze stopy. Druhý hřbitov - "židovská zahrada" v dnešní Vladislavově ulici sloužil k pohřbívání od poloviny 13. století až do roku 1478, kdy byl zrušen Vladislavem II. a posléze zastavěn. Převážný počet náhrobků na našem území má formu stély, vycházející z náhrobku typu maceva. Liší se od náhrobků sefardských Židů v západní a jižní Evropě, kteří pohřbívali pod ležící desky. Dosud nejstarší nalezený náhrobek v Čechách a na Moravě, datovaný vztahující se k roku 1256, pochází ze Znojma, nezachoval se však na původním místě. Nejstarší náhrobky dochované in situ pocházejí z 15. století a nacházejí se na Starém židovském hřbitově v Praze-Josefově a v Kolíně. Nejstarší datovatelný a čitelný náhrobek v Praze označoval místo pohřbu rabína Avigdora Kary, který zemřel 25. 4. 1439.¹²

Většina dochovaných středověkých náhrobků měla formu jednoduché stély, pravoúhle zakončené. Fragment náhrobku z „židovské zahrady“ (s gotickou kružbou, druhotně uložený na Starém židovském hřbitově v Praze) dokládá, že některé středověké náhrobky byly ovlivněny gotickými architektonickými prvky. Koncem 16. století se začínají projevovat motivy renesančního tvárosloví. Náhrobky ze 16. století se dochovaly na hřbitovech v Brandýse n.L., Ivančicích, Libochovicích, Mladé Boleslavi, Novém Bydžově a Stráži. V 17. a 18. století pokračuje vývoj náhrobku pod vlivem barokní architektury. Klasicistní náhrobek zklidňuje svůj obrys v jednoduchém tvaru stély zakončené polokruhově.

Zdvojené stély byly většinou určené pro manželský pár, ale také pro jednoho rodiče a dítě, či dva sourozence.¹³ Přibližně do poloviny 19. století náhrobky obsahovaly pouze hebrejské nápisy, později hebrejsko-německé a hebrejsko-české. Od poloviny 19. století se vyskytují rovněž nápisy německé psané hebrejským písmem, např. na hřbitově

v Třebíči. Náhrobky byly někdy opatřeny na jedné straně hebrejským textem, na druhé straně textem německým. Tento způsob psaní nápisů je charakteristický např. pro hřbitov v Lomničce na Chebsku. Písmo bývalo někdy zvýrazněno barvou.¹⁴ Nápisy obsahují řadu údajů, které v písemných pramenech mnohdy chybí. Jejich obsah je mimořádně důležitým a někdy zcela nedocenitelným zdrojem poznání. Protože kameníci nebyli zřejmě až na výjimky Židé, museli židovští písaři spolupracovat na zpracování náhrobku

Náhrobek Moše Kohena z roku 1853 (Libochovice)

s křesťanskými kameníky. Existence židovských kameníků je doložena až ve druhé čtvrtině 19. století.¹⁵

Je třeba předpokládat, že na mnohých hřbitovech byly stély nejen kamenné, ale často dřevěné, které ve většině případů podlehly klimatickým vlivům. Dochovala se dřevěná dvojité stéla z hřbitova v Litni z roku 1838.¹⁶ Výjimečně byl kámen kombinován s kovem jako např. náhrobek z roku 1831 na hřbitově v Heřmanově Městci, jehož horní část je překryta mosaznou tepanou deskou. V Dřevíkově na Chrudimsku stojí litinový náhrobek z roku 1853 a do sedmdesátých let 20. století se zde nacházel poslední dřevěný náhrobek dochovaný in situ, z doby 1. světové války.

Na některých hřbitovech se vyskytují rovněž tumbky, nazývané jidiš häuslech či hebrejsky ohel, nesloužily však k uložení nebožtíka, který byl stejně tak jako v jiných případech

pohřben do země. Tumbky byly určeny pro zvláště významné osobnosti. Nejstarší z nich náleží Mordechaji Maiselovi (1528-1601), mecenáši a stavebníkovi některých synagog a židovské radnice. Byl prvním dvorním Židem, primasem pražské židovské obce a významným finančníkem. Nejznámější tumbou je dvojitý náhrobek rabi Löwa, nazývaného též Maharal¹⁷ (1520-1609), světově známé osobnosti, proslulého učenice a autora biblických komentářů a traktátů, a jeho ženy Perl, která zemřela roku 1610. Umělecky nejceněnější tumbou pražského hřbitova je náhrobek Hendl, manželky Jakoba Baševiho z Treuenburgu, která zemřela roku 1628. Její manžel, první Žid, povýšený do šlechtického stavu, byl pohřben roku 1634 v Mladé Boleslavi, kde se skrýval poté, co musel prchnout z Prahy. Jeho náhrobek již není zdaleka tak honosný jako náhrobek jeho ženy, která zemřela na vrcholu manželovy slávy.

► Autor: Iva STEINOVÁ

► Foto: Encyclopaedia Judaica

Poznámky:

¹²V současné době umístěn v expozici Maiselovy synagogy v Praze. Avigdor Kara byl významným učenecem a autorem žalozpěvu o velikonočním pogromu v roce 1389, kdy bylo vypáleno pražské ghetto a zničen hřbitov, čehož byl očitým svědkem. Při tomto krveprolití zřejmě zemřel jeho otec, označený na náhrobku syna jako mučedník.

¹³Např. náhrobek tiskařů Mordechaje Katze, který zemřel 1592 a jeho syna Becalela, který zemřel 1589 (Starý židovský hřbitov v Praze). Příkladem dvojitého dětského náhrobku je drobná stéla Avrahama Jaakova a Simchele Kohnových, pohřbených v roce 1830 v Brandýse nad Labem.

¹⁴Červená barva na nápisích židovských náhrobků je doložena již v katakombách. Pro židovskou populaci byla řemeslnická povolání omezena, protože vstup do křesťanských cechů byl vyloučen. Existovaly židovské řemeslnické cechy, není však znám příklad cechu kameníků.

¹⁵Značky židovských kameníků z této doby jsou dochovány např. na hřbitově v Kovanicích. V písemných pramenech je v letech 1854-55 v Tučapech uveden židovský kameník Isak Popper (při narození svých vnoučat).

¹⁶Vystavena v expozici Židovského muzea v Praze.

¹⁷Maharal je zkratkou Morenu ha-rav Liva. Morenu ha-rav je nejvýznamnější z titulů učitele a rabína. Liva je hebrejská varianta jména Löw.

ÚVOD DO ŽIDOVSKÉ GENEALOGIE I.

Uchovávat památku předků patří v řadě kultur mezi důležité prvky. Nejinak je tomu v židovství, kde představuje jednu z významných micvot. Jaký význam byl přikládán rodopisu lze vidět na mnoha pasážích z Pěti knih Mojžíšových, ať už jde o rodopis Adamův (1M 5), popis linie Noémovy (1M 6), či linie Šémovy (1M 11). Nejstarším židovským rodopisným textem je část oddílu Toledot z 1. knihy Mojžíšovy (1M 25,19-28,9). Zde se uvádí počátek rozrodu Abraháma a jeho manželek. V Pěti knihách Mojžíšových jsou zaznamenány popisy rodových linií mnoha osob, jakož i kmenů izraelských (4M 1).

Připomínat si památku předků je, vedle skutků, rodinných příběhů a historek, možné také za pomoci matrik a dalších archivních dokumentů, tj. zpracovávat rodovou historii v různých podobách (rodokmen: rodové schéma sledující potomky mužské linie, rozrod: potomstvo pocházející z jednoho společného páru předků, vývod: zachycuje předky, kteří ve sledu po sobě jdoucích generací vedly k osobě sestavující schéma). V některých rodinách se dochovaly a byly doplňovány rodokmeny datující se od středověku. V každé rodině existovali a existují jedinci, které fascinuje mapovat dějiny rodu, a v každé rodině existovali a existují takoví, kterým to naopak nic neříká. A je samozřejmě psychologicky vzato snadnější studovat staré knihy obřezek než trpět při nacházení členů rodiny zaznamenaných v Terezínských pamětních knihách. Ty posledně jmenované knihy přitom paradoxně

představují jak připomenutí si členů rodiny, tak zdroj často cenných i bolestných životních údajů (sic).

Zpracování rodové historie v současné době vyžaduje bádání zejména ve státních archívech různého typu; velké množství dokladů, zejména rodinných archivů, byla zničena během holocaustu. Je však až překvapující zjištění, že k dispozici je stále velká řada různých typů dokumentů, a že lze poměrně mnoho z dějin jednotlivých židovských rodin dohledat. Následující řádky by měly objasnit, jak postupovat, a které dokumenty lze k rodopisnému bádání využít. V řadě případů se podobá židovská genealogie podobá rodopisnému bádání v nežidovské populaci (zejména co se týče matrik narozených, oddaných a zemřelých), jinde se významně liší, a to zejména v případě dokumentů odrážejících tzv. úřední antisemitismus (Knihy židovských familiantů, Soupisy židů). O tom, nakolik se do-

chovaly židovské matriky po německé okupaci, bude řeč v příštím díle.

Rodopisné bádání nebo též rodopis, tzv. genealogie, je pomocnou vědou historickou a má svá pravidla a metody. Některé principy jsou zakotveny legislativně. Každý, kdo se věnuje - byť laicky - rodopisnému bádání po delší dobu, si dříve či později osvojí určité metodické návyky, které zajistí hodnověrnost a ověřitelnost nálezů, a které také upozorní na případnou spekulativnost některých závěrů. To je mimochodem vlastnost řady i jiných společenských věd, a nezakládá tedy (podle mého názoru) právo na určitou diskvalifikaci laické genealogie v očích „odborníků“ jiných věd historických. Na pomoc při bádání přicházejí jak ostatní laikové a odborné publikace, tak např. kurzy, které pořádá Česká genealogická a heraldická společnost. Zmíněné kurzy sice nezahrnují specifika židovské genealogie, ale mohou pomoci při vytváření metodologie, přinesou znalosti dostupných archivních fondů a pomohou si osvojit dovednosti nezbytné ke čtení archivních dokumentů psaných vesměs novogotickým kurentem. Produkty bádání mohou být rozmanité, tj. od sepsání rodového stromu, alba dobových fotografií, kronik rodinných příběhů či dopisů, návštěv míst původního osídlení, až po dohledání dříve neznámých příbuzných či rodinné setkání širší, byť osudem omezené rodiny.

Rodopis konkrétní rodiny je relativně specifickým pohledem na židovské osídlení, a stojí tak na vrcholu pomyslné pyramidy studia dějin židovských obcí v Čechách a na Moravě. Základnu tvoří obecné dějiny židovských obcí, data příchodů prvních osob na příslušné místo, spjatých následně s událostmi jako byl pronájem či koupě domů, založení hřbitova, ustavení místností na studium a bohoslužby, a vystavění synagogy. Tyto události jsou často zachyceny v příslušných archivních dokumentech. Další rovinu tvoří vztahy s centrálními orgány (místodržitelství, ži-

Ukázka z oddací matriky z obce Bezdrůžice (západní Čechy) r. 1850.

► pokračování na straně 15

PŘÍPAD „MAISELBLATT“

TREJFE nebo KOŠER ?

Před několika týdny, po velmi krátkém těhotenství, přišel na svět nový židovský časopis. Jeho tvůrci jej poněkud prvorepublikánsky nazvali „MAISELBLATT“. Zřejmě proto, aby bylo zcela jasné odkud jsou jeho autoři a pro koho píší. „Novorozenec“ dostal barevný a lesklý kabátek z kvalitního papíru. Uvnitř se sebevědomě střídají rubriky EKONOMIKA (Jak jsme vydělali 10 milionů), TRADICE (Co je to košer), GEFILTE FISCH (tradiční recepty), REPORTÁŽ (místní porážka košer kuřat), POVÍDKA (Je libo tuňáka?), ŠTETL (Ze společnosti). Dalšími „oudy“ časopisu jsou povídky, recenze, stránka humoru a anekdot, kvíz a křížovka. To vše prošpikováno množstvím inzerátů, kterým vévodí reklama izraelské letecké společnosti ELAL. Podle názvu lze usuzovat, že vydavatelem časopisu je Židovská obec v Praze, tiráž však časopis označuje jako „ Publikaci členů ŽOP“ vydávanou pro potřeby naší (rozuměj židovské) komunity, pro židovskou kulturu a pocit sounáležitosti.

Jakmile se MAISELBLATT objevil, mezi lidmi začaly o něm a o motivech jeho vydávání kolovat nejrůznější informace a fámy. Jak to bylo doopravdy a informace od pramene nám proto poskytne Aaron Jan Günsberger, který se přihlásil k redaktorské a vydavatelské odpovědnosti.

Nejdříve nám povězte něco o sobě...

Je mi třicet let, pocházím ze židovské rodiny s dlouhou a bohatou tradicí, ve které se snažím s mojí partnerkou a dvěma dcerami pokračovat. Mám ekonomické vzdělání a podstatná část mých aktivit je spojena s židovstvím a jeho tradicemi (košer gastronomie, vinařství, zachování tradice židovských pokrývek hlavy atd).

Kde bere tak vytižený podnikatel čas na vydávání časopisu? Co vás motivovalo a jak to vlastně všechno začalo?

Sledoval jsem od začátku Obecní noviny a byl jsem z nich nadšen, protože takové periodikum na obci chybělo. Po čase se ale noviny začaly ubírat jiným směrem. Domnívám se, že komunita potřebuje jiný časopis a mou určitou inspirací byl zaniklý časopis židovských mládežníků CHOCHMES. Přinášel články, které lidi zajímaly a které prokazovaly, že obec je živým organizmem. V tomto smyslu jsem také oslovil ŽOP a byl jsem vyzván k přípravě pilotního čísla nového časopisu. Když byl časopis hotov a já jej představil, bylo mi řečeno, že v této podobě je pro obec neakceptovatelný.

Dostal jste a priori ze strany ŽOP instrukce, týkající se obsahu či grafické úpravy chystaného periodika. Řekli vám, co tam má být nebo co by jim tam vadilo?

Titulní stránka nultého čísla časopisu Maiselblatt

Ne nic takového. Pouze jsem panu Švabovi předal písemně svou představu časopisu a proti tomu nebyly vzneseny žádné námitky. Námitky byly vzneseny poté, když už první číslo bylo hotové.

Pokud tomu správně rozumím – problém tkví v tom, že jste od počátku nedostal ze strany Obce orientační zadání - neměl jste vytyčeny žádné „mantinely“. Pak se ovšem kritika může týkat čehokoli...

Ano je to přesně tak. Poté, co jsme vynaložili spoustu času a také peněz, přišlo nám líto časopis (když už byl prakticky vyroben) rušit. Rozhodl jsem tedy, že tisk zaplatím a vydavatelem nebude obec jako právní subjekt, ale někteří její členové. Nejsem

profesionální novinář, vím že číslo není bez chyb, ale chtěl jsem, aby se k němu vyjádřili normální členové všech židovských obcí – tedy nejen té pražské. Pokud bude časopis přijat příznivě, chtěl bych pokračovat. Na druhé straně – v případě zamítavých reakcí – vše ukončím.

Jaká měla být koncepce časopisu, odpovídá první číslo vašim představám?

Snažil jsem se, aby časopis měl populárně naučnou fazonu. Většina členů Obce je pasivní. Z přibližně 1 600 členů Obce je jen 200 – 250 opravdu aktivních, v České republice však žije mnohem více lidí s židovským původem, ti však nejsou registrováni a zřejmě si to dosud nepřejí. Věřím ovšem tomu, že by si podobný časopis docela rádi přečetli a možná by to některé z nich inspirovalo k příchodu mezi nás. Prioritou zůstává, aby člověk, kterého MAISELBLATT osloví, zjistil, že Obec není jen „kamenným domem“ a pouhou institucí, ale že jde o živoucí organizmus se vším, co k tomu náleží.

Jeden z vedoucích pracovníků Obce se pozastavoval nad tím, že v časopise je několik článků o gastronomii a také o košer porážce a naznačil mi, že dělám reklamu sám sobě. Řekl jsem mu, že to není v žádném případě propagace mé firmy, ale jen snaha, aby lidé zachovávající pravidla kašrutu věděli, jakou cestu musí některé potraviny vykonat, než se objeví na jejich talířích.

Hlásím se k typu tradičního židovství, šabat a košer kuchyni ctím a zachovávám, ale nikoho nenutím, aby tak činil také, myslím si ale, že by o těchto věcech měli vědět všichni, měli by mít alespoň základní informace. Pokud by MAISELBLATT vycházel nadále, měl by se jeho obsah vždy věnovat

některému ze svátků. Příští číslo plánuji tak, aby vyšlo po svátku Purim.

Jaké jsou technické předpoklady takového časopisu?

Dosud jsem časopis financoval zcela ze svých prostředků. V časopise je sice spousta reklam, ale za ně jsme peníze neobdrželi. Chceme podporovat sounáležitost, chceme podporovat židovské podnikatele, a proto jsme jim umožnili prezentaci. Zdarma. Samozřejmě, že také bude nutno oslovit některé partnery, kteří pomohou financovat i další čísla. Předpokládám náklad ve výši 1 500 výtisků, formát a druh kvalitního papíru zůstane jako u prvního čísla. U grafiky listu máme mnoho rezerv a budeme se snažit její úroveň neustále zvyšovat. Jaká bude kvalita časopisu, jeho obsahová stránka – to bude záležet jen a jen na čtenářích, nechci jim věci podsouvat. Naopak bych chtěl, aby oni sami aktivně pomáhali charakter časopisu spoluvytvářet. Pro lepší kontakt se čtenáři zavedeme bezplatnou obecní anonci, kde si budou moci členové obce shánět potřebné věci, mohou cosi nabídnout k prodeji, mohou ale i hledat společníka, pomoc v určitých sociálních situacích atp. Mohla by to být taková Obecní „nástěnka“. Pokud se týče jazykové mutace, chtěli bychom, pokud se to povede, už v příštím čísle zavést jakési anglické summary, abychom přitáhli i zde žijící zahraniční souvěrce. Pro život Obce by jejich začlenění znamenalo výrazné obohacení. Neprozradím příliš, když řeknu, že právě jedním z nich je pan Fleischmann ze Spojených států, kterému se projekt velice líbil a slíbil být jedním ze sponzorů nápomocných při finančním krytí našeho časopisu.

Počítáte v celkové kalkulaci s návratností části vložených prostředků? Jaká by měla být cena jednoho výtisku?

Já to víceméně beru jako službu českému židovstvu, nepočítal jsem s tím, že by se časopis prodával a myslím si, že pro členy Obce by měl být distribuován zdarma. Pro lidi mimo obec není časopis určen, mělo by to být spíše taková interní záležitost naší české židovské komunity.

Jakou máte představu budoucích vztahů mezi ŽOP a tímto časopisem, bude-li se jeho vydávání realizovat?

Poté, co byl časopis Židovskou obcí odmítnut, požádal jsem je, zda by bylo možné toto číslo zkušebně poslat všem jejím členům a to proto, abychom zjistili jejich reakce a podle nich se rozhodli zda pokračo-

vat v jeho vydávání. Poštovné jsem byl ochoten uhradit ze svého. Předali jsme první číslo přibližně 600 čtenářů formou osobní roznášky a rozesílání na nám známé adresy. Tak jsem se na chvíli stal pošťákem a jezdil s časopisem po Praze. Na začátku bylo samozřejmé, že pokud by Obec časopis akceptovala, sama by zařídila jeho distribuci, ale ve chvíli, kdy časopis odmítli, bylo jasné, že jej rozesílat nebudou. Na to ovšem má ŽOP právo, to respektuji. Mrzí mne však, že výtky nebyly profesionální, netýkaly se obsahu a formy časopisu, takové bych jednoznačně uvítal. Výtky byly víceméně v rovině osobní.

Jaký tedy bude osud chystaného druhého čísla?

Druhé číslo vyjde, jak už jsem řekl po svátku Purim. Jedinou věcí, která dozná změny je společenská rubrika. Na takovou rubriku pražská Obec se svojí poměrně velkou společenskou aktivitou nestačí, a proto jsem využil zasedání FŽO, kde se členové českých obcí dostali k novému časopisu a získal jsem od nich velmi kladnou, pozitivní odezvu. Dohodli jsme se, že mohou mít na stránkách časopisu prostor pro své záležitosti. Tím by se MAISELBLATT stal od dalšího čísla časopisem nikoliv jen pražské Obce, ale oslovoval by židovskou komunitu v celé republice. Část nákladu prvního čísla jsme také zaslali do Bratislavy, USA, Belgie a Izraele.

Jaké jsou tedy ohlasy na první číslo?

Velmi mne překvapila obrovská pozitivní reakce na časopis. Tu jsem v situaci, která na Obci nyní vládne, nečekal a předčilo to veškerá má očekávání. Utvrdilo mne to v tom, že základní koncept časopisu je v podstatě dobrý a stojí za to jej rozvíjet.

Pokusme se tedy shrnout o co v této „kause“ jde. Na základě iniciativy jednoho z členů ŽOP se vedení Obce rozhodne objednat výrobu „pilotního“ čísla nového časopisu. Své požadavky na podobu takového periodika však nspecifikuje a neposkytne „výrobci“ žádná kritéria, dle kterých lze technické i obsahové parametry periodika vhodně nastavit. Günsberger toto nejasné zadání přijal. Tak se obě strany dopustily vážné profesionální chyby. Vedení obce nezadalo vstupní podmínky a můžeme jen spekulovat do jaké míry to bylo nedopatřením, případně do jaké míry si s touto neurčitostí budovala Obec základnu pro budoucí kritiku a odmítnutí předložených návrhů. Na

straně druhé bylo jen a jen Günsbergerovou chybou, že do celé záležitosti vstoupil bez jakéhokoliv vyznačení „pravidel hry“, nepokusil se získat od Obce představu o časopisu a poněkud naivně se domníval, že Maiselova 18 je klubovou Rychlých šípů. Z výše uvedeného rozhovoru vyplývá, že se mu již dostalo náležitého poučení.

Nechceme být arbitry v této věci a výsledek dojem ponecháváme na čtenářích. V této „kause“ samozřejmě přiznáváme ŽOP plné právo se rozhodovat v závažných otázkách zcela dle svého názoru. S čím ovšem nelze souhlasit je neprofesionální přístup k iniciativě jednoho z členů ŽOP, kdy „ležerní“ způsob zadání způsobí později trpkost, stane se zdrojem osobních ambivalencí, umožní zrod pomluv a klepů. V stávající situaci rozhárané obce by měl být každý uklidňující, nepolitický a integrační počín chválen a podporován. O to víc, že aktivita členů Obce neprochází obdobím vzestupu, naopak je stávajícími spory v Obci utlumena a ponížena.

Období první republiky, na které se tak rádi odvoláváme, nám i v této věci může napovědět demokratické řešení. Tehdy vycházely desítky židovských periodik, která se zabývala otázkami náboženskými, filosofickými, stavovskými, obchodními, svá periodika měli židovští sportovci, rybáři i hráči bridge. Tato pestrost věrně kopírovala i skutečnou rozmanitost a pestrost náboženského, společenského, kulturního i ekonomického světa pražských Židů. Není jediný důvod neusilovat o podobné.

MAISELBLATT není ani LIFE ani DER SPIEGEL ba ani RESPEKT či REFLEX. Je to časopis, kde můžeme z profesionálního hlediska najít chyby obsahové i gramatické, jsou zde závažná porušení určitých zásad grafické úpravy, můžeme diskutovat o vhodnosti zařazení toho či onoho materiálu. V neposlední řadě může být předmětem názorových sporů i samotný název časopisu. To ovšem není podstatné. Svět nicnedělání je ideálním světem bez chyb. V takovém světě ovšem chtějí žít jen lenoši, hlupáci a ovšem také úředníci. My bychom měli usilovat o svět kreativní, o pestrou a voňavou názorovou paletu. Židovská komunita, svíraná desítky let totalitními praktikami, si mnohobarevnost a tudíž i větší prostor pro nejrůznější periodika nesporně zaslouhuje. Je-li první číslo časopisu MAISELBLATT trejfe nebo košer rozhodnou sami čtenáři.

► Přípravil Milan Kalina

HEBREJSKÁ UNIVERZITA

slaví osmdesátiny

V dubnu si připomínáme založení Hebrejské university. Zasněženým a poutavým způsobem přibližuje tuto významnou událost profesor Koloman Gajan ve své přednášce, kterou jsme s jeho laskavým vědomím upravili do dvou pokračování. Profesor Gajan je naším předním historikem a místopředsedou Masarykovy společnosti.

Myšlenka založení moderního duchovního centra v Jeruzalémě byla zvažována židovskými představiteli již od konce 19. století. Bylo to v souvislosti s rozmachem sionistického hnutí, kdy na 5. světovém sionistickém kongresu v r. 1901 v Basileji byla přijata rezoluce, podle níž se měla soustředit pozornost na možnost založení židovské university. Theodoru Herzlovi, zakladateli politického sionismu, ležel tento projekt velmi na srdci a chtěl k tomuto účelu získat koncesi od turecké vlády. Na 11. sionistickém kongresu v r. 1913 jeho exekutiva sdělila, že jmenovala komitét, jehož posláním bude smělý plán uskutečnit.

Roku 1914 byla zahájena jednání o zakoupení pozemku a jedné budovy, kterou dal vystavět sir John Gray Hill na hoře Scopus, nejvyšším bodě jeruzalémské krajiny, odkud je krásný výhled na město, jordánské údolí a pohoří Moab. Zahájená jednání byla přerušena počátkem války, a až teprve její konec realizaci projektu přiblížil. V červenci 1918 byl položen základní kámen univerzity. Slavnosti se účastnili generál E. Allenby, dobyvatel Palestiny a jeho důstojníci, francouzský a italský představitel, vrchní rabíni Jeruzaléma, Káhiry a Alexandrie, biskupové anglikánské a řecké ortodoxní církve.

Přešlo dalších sedm dramatických let. Poté, co Angličané převzali v r. 1920 mandátní správu nad Palestinou, dosadili do úřadu vysokého komisaře sira Herberta Samuela, liberálního politika židovského původu a sionistického smýšlení. Po vážných nepokojích mezi Araby a Židy v letech 1920 a 1921 se mu nakonec podařilo situaci v zemi stabilizovat a dovést ji ke společenskému a kulturnímu rozmachu. Ke konci Samuleova funkčního období došlo k jedné z nejvýznamnějších událostí v dějinách duchovního obrození židovského národa – slavnostní zahájení židovské university v Jeruzalémě.

Otevření university předcházela všestranná horečnatá činnost. V budově měly

být prozatím umístěny tři ústavy; mikrobiologický, chemický a židovský studijní. Ten měl zatím plnit funkci badatelskou. Židovský studijní ústav, založený na základě plánu komitétu složeného z vrchního rabína Dr. Chuchlera, J. de Rothschilda, Dr. Mayerse, Dr. Weizmanna a N. Sokolova, měl sloužit rozšíření hebrejštiny a příbuzných jazyků, a měl se dále zabývat židovskou filologií, archeologií, dějinami náboženství, židovským právem a hebrejsky psanou literaturou.

Datum otevření Hebrejské university vzbudilo u židovské i nežidovské veřejnosti v celém světě velký zájem a ohlas. V reakci na pozvání, které obdržely všechny university světa, zaslali představitelé evropských a mimoevropských universit své nové sesterské universitě v Jeruzalémě pozdravná poselství. V latinsky psaném textu, zasláném rektorem University Karlovy, čteme mimo jiné: „*At Jeruzalémská universita po mnohá staletí kvete, roste a prospívá k užtku a prospěchu vědy, ke zdaru své vlasti a k požehnání celého lidského pokolení*“. Ve vřelém poselství, zasláném z nově založené Masarykovy university se připomínaly shodné pohnutky, které stály u kolébky založení obou universit: „... *teprve systematicky vybudovaným školstvím a vědecky řízenými ústavu je duchovní svoboda, tato sladká sestra politické svobody, plně a zcela zaručena*“. V závěru textu, koncipovaném prof. Arne Novákem, oznamovala brněnská universita, že na zahájení přijede do Jeruzaléma Dr. B. Neumann, děkan lékařské fakulty MU. K pražské Karlově a brněnské Masarykově universitě se připojila svým dopisem také teologická Husova fakulta v Praze, kde se mezi jiným píše: „*Můžeme si představit, co znamená pro národ myslitelů a jejich intelektuální vůdce, po staletí roztroušené po celém světě, mít vlastní opravdové centrum pro vědeckou práci*“.

Stručný pozdravný telegram se slovy „*Quod felix faustum fortunatumque sir*“,

zaslala do Jeruzaléma také pražská německá univerzita.

Koncem března 1925 byly přípravy k slavnostnímu otevření university v plném proudu. Do Jeruzaléma se mezitím sjížděli zástupci vlád a universit z celého světa. Nejvzácnější host, lord Balfour, přijel do Jeruzaléma 25. března a byl uvítán sirem Samuelem, prof. Weizmannem za Světové sionistické organizace, plukovníkem Kischem za Sionistickou Exekutivu a vrchním rabínem Palestiny Dr. Chajesem. Nadšené přijetí mu rovněž připravili obyvatelé Tel Avivu, jehož starosta Dzenogoff mu udělil čestné občanství a pojmenoval po něm jednu z telavivských ulic. Vedení extrémně nacionalistického palestinsko-arabského hnutí naopak označilo den příjezdu lorda Balfoura za den smutku a pracovního klidu; všechny arabské obchody a školy měly zůstat toho dne zavřeny. Bojkot však nebyl plně realizován.

Národní rada Židů Palestiny (Waad Leumi) vydala 24. března veřejnou výzvu k arabským občanům, aby se zahájení zúčastnili jako palestinské slavnosti. Ve výzvě bylo zdůrazněno, že zvláštním posláním university je podporovat renesanci národů východu, a že universita opět sjednotí Židy a Araby, kteří kdysi sdíleli společnou kulturní sféru: „*Prosím, přijďte vy, semitští bratři, brány našeho chrámu jsou vám otevřeny*“. Na tuto výzvu reagoval kladně Arabský kulturní institut v Damasku, který do Jeruzaléma vyslal slavného arabského učenice Nashashibiho. Rektor Arabské university v Káhiře Luffallah Sayed, který zastupoval v Jeruzalémě egyptskou vládu a káhírskou universitu, společně s Dr. Jehudou Magnesem, kancléřem a příštím presidentem university, pozvali představitele všech arabských zemí včetně vůdců Palestiny.

Zahájení se stalo velkou mezinárodní manifestací židovského budovatelského díla v Palestině. Město Jeruzalém mělo 1. dubna 1925 slavnostní ráz. Návštěvníků

► bylo okolo deseti tisíc, vzácných hostů, zástupců vlád a universit přijelo na čtyřista. Zástupci universit, kteří se dostavili v akademických talárech, se shromáždili v hale, odkud kráčeli průvodem do univerzitní zahrady, kde se slavnost konala. Na pódiu usedli: lord Arthur Balfour, sefardský vrchní rabín Yaakov Meir, aškenázský vrchní rabín Abraham Isaak Kook, britský

vrchní rabín Dr. J. H. Herz, vysoký komisař sir Herbert Samuel, polní maršál sir Edmund Allenby, president Světové sionistické organizace Chaim Weizmann a sionističtí vůdci Nahum Sokolov, Menachem Ussiskin, Arthur Ruppín a Otto Wartburg, Dr. Jehuda Magnes, prof. Boris Schatz (zakladatel Akademie výtvarného umění Becalet), spisovatelé a básníci

Achad Haam, Chaim Nachman, Bialik, Šaul Černochovský a další. Na předních místech seděli arabští zástupci, oficiální představitel egyptské vlády, starosta Jeruzaléma aj. Přítomen byl také guvernér města Jeruzaléma sir Ronald Storrs.

► Julius Müller
dokončení příště

BEJT PRAHA

zve všechny své příznivce na tradiční Pesachový Seder, který provede rabín Steven Newman. Seder se bude konat dne 23.4. Místa je možné si rezervovat nejpozději do 11. 4. Více informací na tel. 222 310 199 nebo na www.bejt-praha.cz.

Těšíme se s Vámi na shledanou!
(Viz leták na Bejt Café)

HAKOACH

Na počest narozenin nejstaršího člena SK HAKOACH pana Viktora Wellemína se v březnu konal již III. ročník VIKTORCUPu v stolním tenise. Dvacet osm borců – v kategorii mužů, žen a juniorů – včetně účastníků z Izraele, bojovalo urputně o historické putovní poháry, pamatující ještě prvorepublikovou slávu klubu. Účastníci soutěže přejí oslavenci mnoho zdraví a pohody a těší se na jeho aktivní účast na dalších ročnících VIKTORCUPu.

Na snímku Kuki Kraus, vítězka soutěže, přebírá od Petra Wellemína putovní pohár...

► Text: Petr Wellemín
► Foto: Jiří Kovanic

Vážení přátelé,
dovolujeme si vás pozvat na diskusní večer

BEJT CAFÉ

hosté:
Eva Holubová – herečka
Jaroslav Róna – malíř a sochař
moderuje Peter Gyori

7. dubna 2005 od 19.00 hodin
Divadlo na Prádle, Besední ul. 3, Praha 1 – Újezd
Těšíme se na setkání s vámi.
RSVP: 222 31 01 99, info@bejt-praha.cz

OMLUVA

za technickou chybu, která způsobila, že níže uvedený text nebyl pod článkem o TGM uveden. Materiál J. Müllera byl zpracován z podkladů profesora Kolomana Gajana, místopředsedy Masarykovy společnosti – s jeho souhlasem.

Gajan K.: Opomíjené poselství T. G. Masaryka ze září 1918. Odkaz, Listy Masarykovy společnosti; str. 42-43, č. 18-19, Praha 2003.

Gajan K.: O Masarykově vztahu k židovství. Trend politiky, vědy, kultury, společnosti; str. 20-21, roč. 8: č. 4-5, Praha 2001.

PAPEŽ JAN PAVEL II. ZEMŘEL

► pokračování ze strany 2

zvází každý den jeho dlouhého pontifikátu, jeho přínos pro katolickou církev, ekumenické hnutí, nápravu křivd a boj za sociální spravedlnost a celosvětový mír. Vědci, kteří se rozhodnou napsat jeho životopis, to nebudou mít jednoduché. Jan Pavel II. tvrdě hájil ochranu lidské osobnosti a právo na život. Byl konzervativní a velmi neústupný v otázce potratů, odmítal euthanazii, partnerství homosexuálů, nechtěl diskutovat o zrušení celibátu či o možnosti, aby ženy mohly zastávat kněžské postavení. V tomto ohledu byl neústupný. S odstupem doby však zůstane jen to hlavní. Papež Jan Pavel II. překročil pomyslné hradby Vatikánu a vydal se v ústretě celému světu. Jeho pontifikát byl jedinou velkou misí, každodenní snahou

o nápravu věcí obecných. Byl moudrý, veselý, dynamický a zbožný muž. Chtěl integrovat svět a požadoval stálý a přátelský dialog mezi všemi náboženskými směry, měl silné sociální cítění (znal hodnotu i tíhu fyzické práce, za války pracoval jako dělník v lomu), byl také básník, dramatik a spisovatel, který nám zanechal více než padesát knih a jeho svazek básní „Tryptyk rzymski“ se v Polsku stal knihou roku. Byl ovšem i výborný lyžař, fotbalista a neúnavný vysokohorský turista.

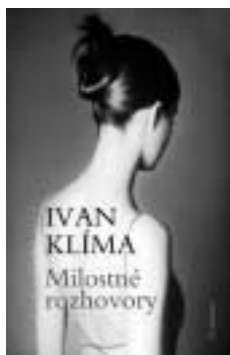
Podle prastaré vatikánské tradice je nutno uspořádat konkláve – tedy volbu nového papeže - patnáct až dvacet dnů po pohřbu. Znamená to, že 119 kardinálů mladších osmdesáti let se musí mezi 17.

a 22. dubnem shromáždit v Sixtinské kapli a začít s volbou. Ta může trvat den, ale také několik týdnů. Tentokrát se zdá, že nejvyšší církevní funkce nemá žádného viditelného kandidáta a tak nezbyvá než se dohadovat zda nový papež bude Ital nebo zda se na petrský stolec posadí někdo z Afriky, Jižní Ameriky nebo Asie. Žádná překvapení nejsou vyloučena.

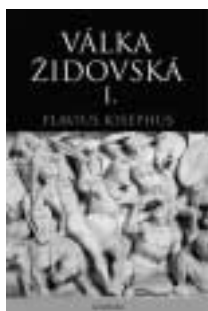
Jan Pavel II. zemřel a jeho duše patří Bohu. Jeho skutky zůstávají v nás ať jsme židé, křesťané nebo muslimové. Všichni jsme „Abrahamovy děti“ a proto v duchu této ekumeny věnujme i zemřelému papeži svou zádušní modlitbu.

► text Milan Kalina
► foto ČTK

LITERATURA S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Patnáct povídek a tři snová intermezza přináší kniha **Milostné rozhovory Ivana Klímy** (1931), kterou nyní vydala Academia v 2. vydání (některé texty pocházejí už z 80. let, většina pak z roku 1994). Klíma, jak známo, přímo o židovském osudu píše jen zcela výjimečně. Co je tedy pro autora v těchto povídkách charakteristické? Jemná psychologie zkoumající lidské vztahy, častá dialogická forma odhalující leccos mezi řádky, ve vlašném tempu se odvíjející diagnóza citových a vztahových problémů současného člověka, kořeněná občas i špetkou sentimentu – prostě žádná thrillerová divočina.

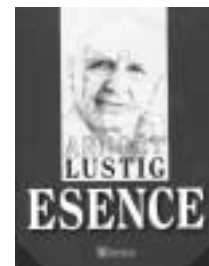

Stěžejním dílem historika **Josepha Flavie** – pokladem světové literatury – je **Válka židovská**, věrohodně popisující odbojnou válku starověkých Židů proti nadvládě Říma. Nakladatelství Academia slavné zápisky vydává ve dvou dílech. První svazek *Válečná předepra* líčí události, které předcházely židovskému povstání proti Římanům, ve druhém díle *Zkáza Jeruzaléma* popisuje postupné dobývání Galileje, Samaří a Judeje římskými vojsky až po konečné zničení Jeruzaléma v roce 70. Děj je uzavřen definitivní porážkou povstání. Autor se narodil v roce 37 nebo počátkem roku 38 v Jeruzalémě a pocházel ze starobylé židovské kohenské rodiny, kde se od mládí zabýval náboženskými otázkami. Za vlády Nerona byl již jedním z vůdců povstání proti nesnesitelnému římskému útlaku. Později upadl do římského zajetí, přijal jméno Flavius a začal psát historii židovského povstání. His-

torik, kterého Židé v té době považovali za odpadlíka, napsal své monumentální dílo v rodné aramejštině. Teprve v roce 75 je přeložil do řečtiny.

torik, kterého Židé v té době považovali za odpadlíka, napsal své monumentální dílo v rodné aramejštině. Teprve v roce 75 je přeložil do řečtiny.

Poslední kniha **Arnošta Lustiga** s názvem **Esence** je sestavena z citátů vybraných z jeho 24 knih. Krátké, tematicky rozříděné úryvky jsou opravdovou esencí vtípnosti a moudrosti, jsou myšlenkově natolik závažné, že vydavatel Šťastný na tuto kartu vsadil. Tuto mozaiku, připomínající autorovy literární dovednosti i životní moudrosti jsou stále aktuální a inspirativní.

Poslechněte si CD

Soubor **Mišpacha** vydává v Artě své třetí album, mapující jeho umělecký vývoj i personální proměny. Mišpacha, kterou vede Helena-Ester Divecká, nepatří k souborům, které písně upravují či aktualizují. Naopak se snaží písně zachovávat v původní podobě. Do alba jsou zařazeny židovské sváteční písně.

Bratislavský **Pressburger klezmer band**, patřící ve svém oboru ke špičce, se nedávno přihlásil s novým albem *Ot azoy!* CD obsahuje vedle nejznámějších skladeb i ty méně známé, jako jsou **Ot azoy**, Neyt a shnayder, Shnirele perele i dvě verze známé Tumbalalajky, jednou v jidiš, podruhé ve slovenštině. Toto CD je možno zakoupit v Bontonlandu na Václavském náměstí.

► Lubor Falteisek
► Foto archiv

PETR GINZ PROŽÍVAL HRŮZU A PŘEDVÍDAL KRÁSU

Všestranně talentovaný chlapec z Prahy Petr Ginz byl pro svůj židovský původ vězněn od čtrnácti let v terezínském ghettu. Psal a kreslil, byl redaktorem tajného terezínského časopisu *Vedem*. Čtvrt století předtím, než si to mohli kosmonauti osobně na Měsíci ověřit, nakreslil s nečekanou jasnozřivostí i měsíční krajinu. Jeho kresba „Pohled z Měsíce na planetu Zemi“ se zachovala, i když Petr Ginz v šestnácti letech v Osvětimi zahynul. Jeho zázrakem zachované terezínské texty a kresby získal po válce izraelský památník Jad

Kresba P. Gize a jeho portrét se dostaly na známku

Vašem. Nikdo netušil, že Petrovy pražské deníky jsou ještě kdesi schované.

Jeho kresbu měsíční krajiny si jako symbol holocaustu vzal do kosmu Ilan Ramon, první izraelský kosmonaut, jehož matka stejně jako Petr prožila Osvětim. Je tragedií, že raketoplán při návratu na zem havaroval a v strašlivém žáru zahynul nejen kosmonaut, ale i Petrova kresba, tak jako skončil sám její autor. Je snad mystikou čísel, že raketoplán explodoval 1. února o 75 let později, než se stejného dne Petr Ginz narodil. A skoro mrazí, když čteme poslední ►

► větu jedné z jeho terezínských povídek, kde prorocky píše:

„Místnost ozářilo jasné světlo a v záři exploze Petr zahlédl vzácné shledání.“

Je příjemné, že Česká pošta vyhověla petici našich filatelistů, navrhuje vydání kresby na poštovní známce. Tato známka včetně aršíku a obálky prvního dne byla vydána letos v lednu v nominální hodnotě 31 Kč.

Po šedesáti letech nabídl pan Růžička z Prahy Ginzově sestře, že jí odprodá chlapcovy sešity s jeho zápisky a literárními texty, které našel na půdě domu, který koupil. Za tyto deníky však chtěl cenu natolik nereálnou, že celý odprodej se značně protáhl. Bez finančního příspěvní památníku Jad Vašem by k dohodě nedošlo.

Trináctiletý Petr začal své deníky psát v roce 1941. Jeho schopnost reflektovat realitu je na Petrův věk mimořádná a nese určitou podobnost ze světově proslulým deníkem Anny Frankové.

Petrova sestra, paní Eva Pressburgerová,

Paní Eva Pressburgerová, sestra Petra Gínze.

rová, která žije v Izraeli, vydala chlapcovy zápisky knižně pod titulem Deník mého bratra. Tuto knihu nakladatelství Trigon přeložilo a začátkem února byla v Praze její autorkou osobně představena.

Není bez zajímavosti, že podobný deník si psala v Terezíně i ona, texty patnáctileté dívky jsou ovšem zcela jiného, citlivějšího a osobnějšího charakteru a prozatím je paní Pressburgerová vydat nechce. Jen některé z pasáží byly uveřejněny v americké sbírce deníků dětí z holokaustu.

Dodnes skrývají Petrovy zápisky i některé nerozluštěné pasáže, protože část deníku Petr šifroval – psal česká slova azbukou, hebrejským písmem, těsnopisem i zcela smyšleným vlastním tajným písmem. Několik slov z deníkového listu otištěného v knize se mi díky zbytkům středoškolských znalostí těsnopisu podařilo rozluštit. Výsledek jsem poslal nakladateli, za což mi paní Pressburgerová poděkovala.

► Lubor Falteisek

► pokračování ze strany 9

ÚVOD DO ŽIDOVSKÉ GENEALOGIE I.

dovská komise atp.) a místní vrchností. Tato část je velmi rozmanitá a zahrnuje často i protisměrné tendence, zejména ve smyslu omezení pobytu versus podpora osídlování. Navíc tyto trendy měly značnou dynamiku v čase. Vztahy se státní mocí a vrchností zahrnují dále daňové povinnosti, platba tzv. schutzgeld, povolování živností včetně pronájmu prostor, prodej produkce velkostatku, dovoz cizokrajního zboží a další komerční operace, vojenské povinnosti, atp. Do oblasti těchto vztahů patří významná opatření související s obdobím tzv. úředního antisemitismu, která lze vymezit jako období mezi lety 1726 a 1849, a příslušná dokumentace. Na to navazuje fenomén migrace v rámci českých zemí i migrace mimo ně, ať už do zemí Rakousko-Uherského impéria, či okolních evropských zemí a později do Severní Ameriky. Další rovinnou je vztah příslušníků židovské komunity a nežidovské většiny, většinou v komerční sféře, ať už šlo o spolupráci či naopak konkurenci, soudní spory, vzájemné stížnosti a řešení problémů ze strany vrchností. Dále je to vlastní život

komunity, založení pohřebního bratrstva, formulace stanov obce, založení podpůrných spolků a nadací, najímání a případné propouštění kantorů, rabinů, založení a vedení školy, koupě sedadel v synagoze, atp. Následují události v životě rodin, tj. narození, obřizka a udělení jména chlapci či dívce, svatba, úmrtí, a na ně navazující dokumenty, tj. svatební smlouva, poslední vůle, pozůstalostní řízení, započítávací listiny, apod. Veřejnosti jsou pak nejvíce známé matriky narozených, oddaných a zemřelých. Na vrcholu pyramidy stojí vazby mezi rodinami a základní životní údaje jednotlivců - primární předmět rodopisného bádání.

Uvedené schéma pyramidy je do značné míry zjednodušené a účelové. Smyslem je definovat jednotlivé roviny, poukázat na to, že jsou často zaznamenány v rozličných archivních fondech, a co zejména mnohé zaznamenávají hlubší osudy příslušníků konkrétní rodiny. Jsou tak po- tažmo zajímavé i z rodopisného hlediska, pokud rodopis neredukujeme na základní životní data v číslech. Spojením základních dat s údaji z ostatních fondů máme

šanci získat plnější obrazek života rodiny předků. Během procesu bádání se můžeme dozvědět více o poměrech v obci, kde naši předkové žili, i o dějinách židovského osídlení Čech a Moravy obecně. Na této obecné rovině nám pak obrazně podávají ruku znalci z oboru historie, religionistiky, etnologie, a dalších oborů společenských věd.

Jak již bylo zmíněno, nejstarším židovským rodopisným textem je část věnovaná rodině Abraháma, na ni navazují mnohé další rodové záznamy udržené ústní tradicí. Vrátime-li se zpátky do naší reality, lze u většiny židovských rodin v Čechách a na Moravě doložit z archivních pramenů rodopisná data přibližně do roku 1780. Pro období starší lze pak – s jistou dávkou štěstí – studovat prameny datující se do roku 1650. Výše uvedená patra pyramidy a odpovídající archivní fondy budou postupně zpracovány v následujících kapitolách věnovaných židovské genealogii.

► Julius Müller,

Toledot - centrum pro rodopisná studia, Praha

CHASIDISMUS, HASKALA, REFORMA

Seriál o myšlenkových proudech, které formovaly současný obraz judaismu

Reforma

6. část

Minule jsme si povídali o ženách, které vedly chasidské dvory. Taková žena byla rebe, neboli duchovní vůdce a velmi revoluční chasidut se jimi celkem hemžil. Nedovedete si představit, jaké bylo mé překvapení, když jsem se nedávno setkala s jedním nově ordinovaným chasidským rabínem Chabada, který o slavných ženách své tradice nejen nevěděl, ale ještě se tvářil pochybovačně.

Milý, inteligentní a celkem otevřený člověk, který byl původně sekulárním Židem, a měl tudíž přístup ke všem pramenům studia a jemuž žádná rigidní ráda doby autorita nemohla zabráňovat v přístupu k informacím, neví nic o ženských rebe své nové tradice.

Inu, poněkud smutné.

Vraťme se dnes ale zpět k reformě. Ne, že by byla

jedinou revolucí v judaismu, to rozhodně ne, ale alespoň nepřekrucuje svoji historii. Ženy ve všech směrech progresivního judaismu mají stejná práva jako muži, jsou kantorkami a rabínkami. Povede-li se taková rabínka, je pro svoji komunitu i rebe.

Reformní judaismus se velmi liší místem i dobou. Všechna odvětví se však shodují na legitimitě vývoje halachy a vývoje etického chápání v judaismu.

První reformisté většinou nebyli rabíni, ale laici, kteří se snažili upravit bohoslužbu potřebám člověka jejich doby. Upravit jazyk bohoslužby, připojit zpěv, hudbu. Zformovat chod bohoslužby, aby byl jasný, nezmatečný, nehluchý, estetický a čistý.

Takovou bohoslužbu vedl pan Israel Jacobson od roku 1810 v židovské škole v Seesenu. Později se bohoslužby pro veřejnost odehrávaly v jeho domě a roku 1818 převzal tento druh bohoslužby oficiálně Hamburský Templ.

A tak se Templ v Hamburku stal první reformní synagou.

Vidíte, chasidut se snaží zatajovat úžasný přínos žen pro své hnutí, zatímco reforma mluví otevřeně o tom, že prvními reformními Židy byli laici.

Reformátoři se nesnažili revoltovat, netvořili žádnou novou židovskou sektu. Byli to úctyhodní, vzdělaní židovští ta-

táci, kteří veškeré své jednání dokládali Talmudem. V roce 1819 zkomponovali nový Sidur pro Templ v Hamburku, v němž vypustili pasáže o touze po návratu na Sion a vše, týkající se znovuoobnovení Chrámu a obětí. Vztah reformy k Sionu se postupem času změnil.

Téměř všechny reformní synagogy mají své sionistické organizace. Vztah k opětovnému vybudování Chrámu je spíše negativní. Ke zvířecím, krvavým obětem striktně záporný.

Hlavními iniciátory reformního judaismu byli po dobu třiceti let laici, k nimž se postupně přidávali rabíni. Mladé rabínské generaci se dostalo rabínského vzdělání. Tito mladí, velmi vzdělaní rabíni přejali etický kodex hamburského Siduru (reedice r. 1841) a v roce 1839 podpořili rabiho Abrahama Geigera, aby se stal představeným rabinátem v Breslau (Wroclav), což vyvolalo velmi negativní odezvu ortodoxních.

Rabi Abraham Geiger (1810 – 1874) pocházel z velmi staré, úctyhodné židovské rodiny ve Frankfurtu. Byl rabínem a vědcem, jedním z význačných osobností Wissenschaft des Judentums. Mimo tradičního židovského vzdělání vystudoval též řečtinu a orientální ja-

zyky. V Bonnu se seznámil se svým ortodoxním mentorem rabi Hirschem, kterého si celý život velmi vážil. Společně založili spolek pro vývoj kázání.

V roce 1832 se Abraham Geiger stal rabínem ve Wiesbadenu, kde představil reformovanou bohoslužbu. Tam také založil časopis pro vědeckou židovskou teologii Wissenschaftliche Zeitschrift für jüdische Theologie, do něhož přispívala většina židovských učenců. Roku 1837 svolal první shromáždění reformních rabínů ve Wiesbadenu. Byl sice v roce 1838 jmenován dajánem ve Wroclavi, měl však velmi silného oponenta, hlavního wroclavského rabína Titkina. Teprve až po Titkinově smrti v roce 1843, získal rabi Geiger pozici vrchního rabína Wroclavi většinou hlasů. Založil školu religiozních studií a kroužek hebrejské teologie. Byl aktivistou rabínských synod ve Frankfurtu a Wroclavi a jedním ze zakladatelů wroclavského Jüdisch – Theologisches Seminar. Od roku 1863 byl reformním rabínem ve Frankfurtu a od roku 1870 v Berlíně.

Kritizoval ortodoxii pro její zkostnatělost a neschopnost pokrývat estetické a vědomostní potřeby kultivovaných lidí. V synagoze podporoval němčinu, neboť hebrejštinu lid neuměl. Byl zásadně proti obřizce, považoval ji za barbarský, krvavý akt. V dnešní době, především díky tomu, že byla mužská obřizka z hygienických důvodů po druhé světové válce uzákoněna v USA pro veškeré obyvatelstvo, americká reforma obřizku podporuje. V Británii je běžnou, mezi německými a českými reformními jen částečně rozšířenou. Geigerův názor zachránil mnohým ukrytým židovským chlapcům za druhé světové války život.

Modlitby rabi Geiger zkrátil tak, aby byli věřící plně účastni na bohoslužbě. Velmi zdůrazňoval rozdíly mezi biblickým a rabínským judaismem: „Moderní rabíni mají povinnost přepracovat středověký judaismus, jako středověcí rabíni musili přepracovat biblický judaismus“.

► Sylvie Wittmannová

Rabín Abraham Geiger (1810-1874)